

ΓΡΑΦΕΙΟ ΘΑΝΑΣΗΣ
Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Πολύ πιθανότερο θα φανταζόταν κανείς για έναν άνθρωπο που κάνει καθημερινά, ή και αραιότερα, τη διαδρομή με το τρένο Κηφισιά - Πειραιάς, να υποβάλλει τον εαυτό του στη δοκιμασία αν θυμάται με τη σωστή σειρά τους σταθμούς που μεσολαβούν, για παράδειγμα, ως την Ομόνοια, παρά να έχει αριθμήσει τις στάσεις ως τον Πειραιά - από την Κηφισιά εννοείται - και να έχει απαντήσει, σε περίπτωση που τον ρωτούσε κανείς, χωρίς να έχει σκεφτεί, ότι οι στάσεις είναι είκοσι τέσσερις. Όσες ακριβώς τα διηγήματα του Γιάννη Γορανίτη στο ομώνυμο βιβλίο με τις ίδιες τις στάσεις, ή μάλλον τις ονομασίες τους, να είναι και οι τίτλοι των διηγη-

Οι ξεκομμένες, παράταιρες και συμπτωματικές κουβέντες των ανθρώπων, κατάλληλα επιλεγμένες και τοποθετημένες, μοιάζουν με επιστημονική μελέτη

Flickr Boris Le Montagner

Ο 41χρονος δημοσιογράφος και μεταφραστής Γιάννης Γορανίτης δημοσιεύει το πρώτο του βιβλίο με ιστορίες του Ηλεκτρικού, σε βαγόνια και αποβάθρες. Αριστερά στιγμιότυπο από τον σταθμό Μοναστηράκι

Γιάννης Γορανίτης

Οι είκοσι τέσσερις σταθμοί της γραμμής Κηφισιά - Πειραιάς γίνονται ισάριθμα διηγήματα που συνθέτουν μια «εποποιία» της καθημερινότητας της πόλης, υπόγειας και υπέργειας

Βλέμματα στα βαγόνια

μάτων. Μια ιδέα τελικά τόσο πρωτότυπη και ευρηματική ώστε φτάνεις να εννοήσεις τον συγγραφέα, γιατί μια δυσβάστακτη πόλη όπως η Αθήνα φαίνεται να κλείνει μέσα της τις προϋποθέσεις της υπέρβασής της και να μεταβάλλεται, όσο κι αν φαίνεται αδιανόητο, σε ποιητικό γεγονός. Οχι χάρη στα μνημεία της και τους πολιτιστικούς της χώρους, αλλά κυρίως χάρη στην απάνθρωπη - και όχι μόνο - καθημερινότητά της.

Θα φανταζόταν κανείς πως ένα τόσο «εξωστρεφές» θέμα θα αξιοποιούνταν με ιστορίες ορατές με την πρώτη ματιά τόσο μέσα στα βαγόνια του συρμού όσο και στις αποβάθρες των σταθμών, ο Γορανίτης όμως επέλεξε τον δύσκολο δρόμο και εσωτερικοποίησε σε τέτοιο βαθμό το άμεσα προσφερόμενο υλικό, ώστε αντί για μια σύγχρονη - με την καλή έννοια - ηθογραφία, να συνθέσει μια «εποποιία» της καθημερινότητας, κατά το πρότυπο αμερικανών συγγραφέων, όπως, για παράδειγμα, ο Σολ Μπέλου. Καθιστώντας την ορατότητα ως την πρώτη προϋπόθεση για την εξόρυξη ενός κρυφού, μυστικού βάθους τόσο πιο γοητευτικά δυσεξχνιάστου όσο πιο απελπισμένη, περιθωριακή και έκνομη παραμένει η συνείδηση που το κυφορεί. Με αποτέλεσμα ν' αντιλαμβάνεται κανείς γιατί ο Γορανίτης επέλεξε το τρένο, αντί για το μετρό, που η πολύ πιο δαιδαλώδης σύνθεση του δεύτερου θα προσφερόταν φαινομενικά για ιστορίες ακόμη πιο συναρπαστικές, σε σχέση με την «ευθεία» που καλύπτει το τρένο, όπως είναι η διαδρομή Πειραιάς - Κηφισιά.

Το τρένο και η πόλη

Με τους δεκάξι υπέργειους, σε σχέση με τους είκοσι τέσσερις, συνολικά, σταθμούς του, να συνδέονται αυθόρμητα με ό,τι τους περιβάλλει έτσι ώστε τα εξιστορούμενα περιστατικά ν' απηχούν κάτι ευρύτερο σε σχέση με όσα διαδραματίζονται στα βαγόνια και τις αποβάθρες. Κάτι περισσότερο ακόμη: Με το τρένο - αλλά και τους επάλληλους κύκλους που ανοίγονται γύρω του - να μπορεί να ταυτιστεί σε τέτοιο βαθμό με την ίδια την πόλη ώστε, αντί να είναι το τρένο που τη διασχίζει σ' ένα της σημείο, να είναι η πόλη που έχει εγκατασταθεί μέσα του μαζί με τα περίχωρά της. Χωρίς έστω και μια «σχέση», με όσες δημιουργούνται μέσα στον συρμό και τις αποβάθρες, ν' απο-

κτά την προοπτική και το βάθος μιας σχέσης όπως αυτή της κυρίας Κούλας με τον Μίμη στη νουβέλα του Μένν Κουμανταρέα «Η κυρία Κούλα», αν και μένεις κατάπληκτος σε ποιον βαθμό αξιοποιούνται απλές συναντήσεις βλεμμάτων που υποκαθιστούν οποιαδήποτε άλλη επικοινωνία, με την ανάμνησή τους ωστόσο να επανέρχεται όπως θα συνέβαινε αν είχε υπάρξει μια ουσιαστική επαφή. Καθώς ο επαναλαμβανόμενος ήχος που όσο πάει και δυναμώνει τους κάνει όλους να σκέφτονται ότι είναι κοντά στις γραμμές του τρένου, ενώ η φωνή του πλανόδιου πωλητή μέσα στον συρμό «Δεν ζητιανεύω κυρίες μου και κύριοι, να ζήσω τίμια την οικογένειά μου θέλω. Ενα μολύβι με γομολάστιχα δέκα λεπτά. Τέσσερα μολύβια με γομολάστιχα τριάντα λεπτά», σαν να δημιουργεί τη σανίδα σωτηρίας που ρίχνεται στο μανιασμένο πέλαγος προκειμένου ν' αρπαχτούν και να σωθούν άνθρωποι άγνωστοι μεταξύ τους.

Δεν σημαίνει πως όσοι διαβάζουν λογοτεχνία γνωρίζουν τους ποιητές και τους συγγραφείς, συνιστά όμως ένα είδος ιδιαίτερα καλλιεργημένου γραψίματος, τα ονόματα του Ν.Δ. Καρούζου, της Σύλβιας Πλαθ, του Εζρα Πάουντ, του Κώστα Καρυωτάκη και του Εντγκαρ Αλαν Πόε να καταχωρίζονται σ' ένα διήγημα με τόση πειθώ με όση τουλάχιστον αναγνωρίζει κανείς στις είκοσι τέσσερις ανώνυμες φωνές που παρεμβάλλονται στις ιστορίες διευρύνοντας απροσμέτρητα τον ορί-

ζοντά τους. Είτε πρόκειται για τη συζήτηση ανάμεσα σε μια σωματώδη αλλοδαπή και μια μικροκαμωμένη με ίσια αχυρένια μαλλιά - επίσης αλλοδαπή - σε σχέση με τους γέροντες που φροντίζουν, είτε για τον άγνωστο του διηγήματος «Νερατζιώτισσα» που εξομολογείται σ' έναν επίσης άγνωστο - όχι βέβαια δικό του - προσθέτοντας πως πρόκειται για επτασφράγιστο μυστικό ότι «το υπερόπλο που έχει κρύψει ο Ποίτιν στο Αγίον Όρος τα γαμάρει όλα. Βομβαρδίζει, εξαπλώνει ασθένειες, αλλάζει τον καιρό». Σπάνια συνωμοσιολογία που ανθεί ευρύτητα σε στρώματα λαϊκών ανθρώπων είτε συνδέεται με τον προσωπικό τους χώρο είτε με τον δημόσιο, απέκτησε στη σύγχρονη πεζογραφία μια τόσο καίρια μορφή όσο στα διηγήματα του Γιάννη Γορανίτη ώστε τα «τυχαία» θραύσματα που τη συγκροτούν, σε συνδυασμό μ' έναν χώρο όπως αυτός του τρένου που μέσα του αναπτύσσεται, να παραπέμπει σε μια εντελώς απροσδόκητη μεταφυσική της γλώσσας και των ανθρώπων.

Τι εννοούμε ακριβώς: Οι ξεκομμένες, παράταιρες και συμπτωματικές κουβέντες των ανθρώπων, όπως φτάνουν στα αυτιά μας χωρίς νόημα και ειρμό, κατάλληλα επιλεγμένες και τοποθετημένες, αποκαλύπτουν όσον αφορά μια ψυχική και πνευματική κατάσταση, κάτι εξόχως σημαντικό όσο δεν θα το κατόρθωνε μια συγκροτημένη επιστημονική μελέτη. Φτάνει να ξεπεράσει κανείς τον εκνευρισμό που προκαλείται σε αρχικό στάδιο με το άκου-

Γιάννης Γορανίτης
24

Εκδ. Πατάκη,
σελ. 206
Τιμή:
11,90 ευρώ

σμά τους και κυρίως να συνδυαστούν οι παράταιρες και αποσπασματικές κουβέντες με μια σημειολογία όσον αφορά τις κινήσεις που τις συνοδεύουν. Όπως ακριβώς το κατορθώνει το βιβλίο του Γιάννη Γορανίτη «24». Η εκφορά του λόγου που έχει έναν τελείως συμπτωματικό και φαινομενικά ανώδυνο χαρακτήρα πιστώνεται σε μια αμείωτα γνήσια πηγή, αν συγκριθεί με τον λόγο που, μαζί με την επεξεργασία του, έχει υποστεί όσες αλλοιώσεις συνεπάγεται η επιδιωκόμενη, προκειμένου να του αποδοθεί ως τελικό εύσημο, έννοια της ειλικρίνειας.

Ζεστός, ασμί στύλος

Χωρίς βέβαια ν' αποτελεί εξαίρεση, με μια όμως ιδιαίτεροτητα στην έκφραση, ο Γιάννης Γορανίτης, με το πρώτο βιβλίο του, κινώντας σύνολα ανθρώπων, όσα τουλάχιστον επιβιβάζονται καθημερινά στο τρένο - πρεζόνια, μετανάστες, δημόσιοι υπάλληλοι, γιατροί, επίδοξοι συγγραφείς, άνεργοι, άστεγοι, επαίτες - με σωτήριο όμως αντίπαλο δέος, όσον αφορά τη γραφή, όχι μια αναμενόμενη ενδεχομένως σύγκρουση ανάμεσά τους, ή μια έκρηξη με κοινωνικό πρόσημο, αλλά κάτι το αδιόρατο, όπως είναι ο ασμί στύλος, ο ζεστός ακόμη από το χέρι της άγνωστης γυναίκας, όπου ακουμπάει το δικό της χέρι η πρωίδα του διηγήματος «Ηράκλειο», αισθάνεται αίφνης τη διηγηματογραφία συνώνυμη του πιο βαθέως αποτυπώματος στο συλλογικό ασυνείδητο.

